ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ԵՎ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՂՈՒԿԱՍ ԱԲԱՂԵԱՆ

«Արարատ» ամսագրի 1906 թ. համարներուն մէջ տպուած յօդուածներ։

Ա

Հայկական հարցը ներկայ ժամանակներուն ամենէն կարեւոր հարցերէն մէկն է։ Ան ոչ միայն կը վերաբերի Թուրքիոյ հայ ժողովուրդին, այլ նաեւ ամբողջ քրիստոնեայ աշխարհին։ Ան կը վերաբերի նաեւ մահմետական աշխարհին, որովհետեւ հայկական հարցի լուծումը կրնայ ազդել մահմետական ժողովուրդներու ապագային վրայ։ Ուստի հայկական հարցը ներկայ ժամանակներուն ամենէն կարեւոր հարցերէն մէկն է։

Հայկական հարցի ծագումը։

Հայկական հարցը ծագում առաւ Սան Սթեֆանոյի դաշնագրութենէն ետք։ Սան Սթեֆանոյի դաշնագրութեան 16-րդ յօդուածով Թուրքիան կը պարտաւորէր Հայաստանի մէջ բարենորոգումներ կատարել։ Այդ յօդուածը կը յանձնարարէր Թուրքիոյ կառավարութեան, որ ան Հայաստանի մէջ բարենորոգումներ կատարէ եւ ապահովէ հայերուն կեանքն ու գոյքը քրտական ցեղերու յարձակումներէն։ Այդ յօդուածը կը յանձնարարէր նաեւ Ռուսիոյ կառավարութեան, որ ան հսկողութիւն ընէ Թուրքիոյ կառավարութեան վրայ, որպէսզի վերջինս կատարէ իր խոստացած բարենորոգումները։

Սան Սթեֆանոյի դաշնագրութիւնը ստորագրուեցաւ 1878 թուականին։ Այդ ժամանակէն ի վեր անցած է 28 տարի։ Այդ 28 տարիներուն ընթացքին Թուրքիան ոչ միայն չկատարեց իր խոստացած բարենորոգումները, այլ ընդհակառակն, ան աւելի խստացուց հայերուն նկատմամբ իր վարմունքը։ Ան աւելի ուժգնացուց հայերուն հալածանքները։ Ան աւելի ուժգնացուց հայերուն կողոպուտն ու ջարդերը։ Ան աւելի ուժգնացուց հայերուն հանդէպ իր անհանդուրժողականութիւնը։

Ինչո՞ւ Թուրքիան չկատարեց իր խոստացած բարենորոգումները։ Ինչո՞ւ Ռուսիան չպահանջեց Թուրքիայէն, որ ան կատարէ իր խոստացած բարենորոգումները։ Ինչո՞ւ Ռուսիան չհսկեց Թուրքիոյ կառավարութեան վրայ, որպէսզի վերջինս կատարէ իր խոստացած բարենորոգումները։

Ահա այս հարցերուն պատասխանելու համար է, որ մենք կը խօսինք հայկական հարցի ծագման մասին։

Հայկական հարցի ծագումը կապուած է Սան Սթեֆանոյի դաշնագրութեան հետ։

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՆԴԵՍ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Հայկական հարցի մասին

Ֆրանսական «Ժամանակ» թերթը հետևյալ հոդվածը կը նուիրէ հայկական հարցին.

«Հայկական հարցը, որ ներկայիս կը գտնուի Եւրոպական դիւանագիտութեան ուշադրութեան կեդրոնին մէջ, ծանօթ է ամբողջ աշխարհին։ Ան ծագում առաւ Սան Սթեֆանոյի դաշնագրէն, որ Ռուսիոյ կողմէ պարտադրուած էր Թուրքիոյ։ Այդ դաշնագրի 16րդ յօդուածով Բ. Դուռը կը պարտաւորէր Հայաստանի մէջ բարենորոգումներ մտցնել։ Այդ յօդուածը ստիպողական էր Եւրոպական դիւանագիտութեան համար, որ Ռուսիոյ կողմէ ներկայացուած էր իբրեւ պատրուակ՝ Թուրքիոյ ներքին գործերուն մէջ միջամտելու համար։ Ռուսիա ուզեց ապահովել իր ազդեցութիւնը Հայաստանի վրայ, որպէսզի հայերը ապստամբութեան չմղուին։ Ռուսիոյ այս ծրագիրը ձախողեցաւ, որովհետև Եւրոպան չուզեց, որ Ռուսիա միջամտէ Թուրքիոյ ներքին գործերուն մէջ։ Ռուսիա ուզեց ապահովել իր ազդեցութիւնը Հայաստանի վրայ, որպէսզի հայերը ապստամբութեան չմղուին։ Ռուսիոյ այս ծրագիրը ձախողեցաւ, որովհետև Եւրոպան չուզեց, որ Ռուսիա միջամտէ Թուրքիոյ ներքին գործերուն մէջ։

Բերլինի կոնգրեսի ատեն, 1878ին, Անգլիա ուզեց ապահովել իր ազդեցութիւնը Հայաստանի վրայ, որպէսզի հայերը ապստամբութեան չմղուին։ Անգլիոյ այս ծրագիրը ձախողեցաւ, որովհետև Եւրոպան չուզեց, որ Անգլիա միջամտէ Թուրքիոյ ներքին գործերուն մէջ։

Ներկայիս Ռուսիա կը ջանայ ապահովել իր ազդեցութիւնը Հայաստանի վրայ, որպէսզի հայերը ապստամբութեան չմղուին։ Ռուսիոյ այս ծրագիրը ձախողեցաւ, որովհետև Եւրոպան չուզեց, որ Ռուսիա միջամտէ Թուրքիոյ ներքին գործերուն մէջ։

Ներկայիս Անգլիա կը ջանայ ապահովել իր ազդեցութիւնը Հայաստանի վրայ, որպէսզի հայերը ապստամբութեան չմղուին։ Անգլիոյ այս ծրագիրը ձախողեցաւ, որովհետև Եւրոպան չուզեց, որ Անգլիա միջամտէ Թուրքիոյ ներքին գործերուն մէջ։

Ներկայիս Գերմանիա կը ջանայ ապահովել իր ազդեցութիւնը Հայաստանի վրայ, որպէսզի հայերը ապստամբութեան չմղուին։ Գերմանիոյ այս ծրագիրը ձախողեցաւ, որովհետև Եւրոպան չուզեց, որ Գերմանիա միջամտէ Թուրքիոյ ներքին գործերուն մէջ։

Ներկայիս Ֆրանսա կը ջանայ ապահովել իր ազդեցութիւնը Հայաստանի վրայ, որպէսզի հայերը ապստամբութեան չմղուին։ Ֆրանսայի այս ծրագիրը ձախողեցաւ, որովհետև Եւրոպան չուզեց, որ Ֆրանսա միջամտէ Թուրքիոյ ներքին գործերուն մէջ։

Ներկայիս Իտալիա կը ջանայ ապահովել իր ազդեցութիւնը Հայաստանի վրայ, որպէսզի հայերը ապստամբութեան չմղուին։ Իտալիոյ այս ծրագիրը ձախողեցաւ, որովհետև Եւրոպան չուզեց, որ Իտալիա միջամտէ Թուրքիոյ ներքին գործերուն մէջ։

Ներկայիս Ավստրիա կը ջանայ ապահովել իր ազդեցութիւնը Հայաստանի վրայ, որպէսզի հայերը ապստամբութեան չմղուին։ Ավստրիոյ այս ծրագիրը ձախողեցաւ, որովհետև Եւրոպան չուզեց, որ Ավստրիա միջամտէ Թուրքիոյ ներքին գործերուն մէջ։

Ներկայիս Հունգարիա կը ջանայ ապահովել իր ազդեցութիւնը Հայաստանի վրայ, որպէսզի հայերը ապստամբութեան չմղուին։ Հունգարիոյ այս ծրագիրը ձախողեցաւ, որովհետև Եւրոպան չուզեց, որ Հունգարիա միջամտէ Թուրքիոյ ներքին գործերուն մէջ։

Ներկայիս Լեհաստան կը ջանայ ապահովել իր ազդեցութիւնը Հայաստանի վրայ, որպէսզի հայերը ապստամբութեան չմղուին։ Լեհաստանի այս ծրագիրը ձախողեցաւ, որովհետև Եւրոպան չուզեց, որ Լեհաստան միջամտէ Թուրքիոյ ներքին գործերուն մէջ։

Ներկայիս Ռումանիա կը ջանայ ապահովել իր ազդեցութիւնը Հայաստանի վրայ, որպէսզի հայերը ապստամբութեան չմղուին։ Ռումանիոյ այս ծրագիրը ձախողեցաւ, որովհետև Եւրոպան չուզեց, որ Ռումանիա միջամտէ Թուրքիոյ ներքին գործերուն մէջ։

Ներկայիս Սերբիա կը ջանայ ապահովել իր ազդեցութիւնը Հայաստանի վրայ, որպէսզի հայերը ապստամբութեան չմղուին։ Սերբիոյ այս ծրագիրը ձախողեցաւ, որովհետև Եւրոպան չուզեց, որ Սերբիա միջամտէ Թուրքիոյ ներքին գործերուն մէջ։

Ներկայիս Բուլղարիա կը ջանայ ապահովել իր ազդեցութիւնը Հայաստանի վրայ, որպէսզի հայերը ապստամբութեան չմղուին։ Բուլղարիոյ այս ծրագիրը ձախողեցաւ, որովհետև Եւրոպան չուզեց, որ Բուլղարիա միջամտէ Թուրքիոյ ներքին գործերուն մէջ։

Ներկայիս Յունաստան կը ջանայ ապահովել իր ազդեցութիւնը Հայաստանի վրայ, որպէսզի հայերը ապստամբութեան չմղուին։ Յունաստանի այս ծրագիրը ձախողեցաւ, որովհետև Եւրոպան չուզեց, որ Յունաստան միջամտէ Թուրքիոյ ներքին գործերուն մէջ։

Ներկայիս Թուրքիա կը ջանայ ապահովել իր ազդեցութիւնը Հայաստանի վրայ, որպէսզի հայերը ապստամբութեան չմղուին։ Թուրքիոյ այս ծրագիրը ձախողեցաւ, որովհետև Եւրոպան չուզեց, որ Թուրք

Ներքաղաքական հորիզոն

Ս. Նիկոլայ Սրբազան Տ. Մանուկ վրդ. Գասպարյանց է ուղևորվել Ամերիկա՝ Ամերիկահայ Առաքելական Թեմերի հոգևոր գործերը կարգադրելու նպատակով։ Ս. Պատարագ մատուցել է Ս. Օրմանեան Ս. Նիկոլայ վրդ. Տէր-Մինասեան։ Ս. Նիկոլայ Սրբազան ճանապարհորդել է Ֆրանսիայի միջոցով։

— Լիակատար հերքը կը բերենք մի թերթի, որ 200,000 ֆրանկ է տարեկան ստանում Ֆրանսիայի կառավարութիւնից։ — Ասում են, որ Ֆրանսիայի Ներքին գործոց նախարարութիւնը ուզում է ամբողջ Ֆրանսիայի մամուլի ցուցակը կազմել, որպէսզի ամէն մի թերթ ստանայ իր արժանի չափը։ Ինչ որ վերաբերում է մեզ, մենք ոչ մի կոպէկ չենք ստանում ոչ մի կողմից, ոչ մի ռուբլի, ոչ մի ֆրանկ, ոչ մի մարկ, ոչ մի ոսկի, ոչ մի արծաթ։ Մենք ապրում ենք միայն մեր ընթերցողների ձեռքից ստացած գումարներով։ Մենք ոչ մի կապիտալ չունենք, ոչ մի ապրանք չունենք, ոչ մի ֆաբրիկա չունենք, ոչ մի գործարան չունենք, ոչ մի տուն չունենք, ոչ մի հող չունենք, ոչ մի ագարակ չունենք, ոչ մի կալուածք չունենք, ոչ մի ընկերութիւն չունենք, ոչ մի բանկ չունենք, ոչ մի ապահովագրութիւն չունենք, ոչ մի ընկերական կապ չունենք, ոչ մի ներկայացուցիչ չունենք, ոչ մի գործակատար չունենք, ոչ մի գործակալ չունենք, ոչ մի գրասենեակ չունենք, ոչ մի գրագիր չունենք, ոչ մի հաշուապահ չունենք, ոչ մի գանձապահ չունենք, ոչ մի գրքի վաճառանոց չունենք, ոչ մի տպարան չունենք, ոչ մի գրաշար չունենք, ոչ մի մեքենագրուհի չունենք, ոչ մի ծրարներ ծալող աղջիկ չունենք, ոչ մի ծրարներ կնքող տղա չունենք, ոչ մի ծրարներ գրող մարդ չունենք, ոչ մի ծրարներ չունենք, ոչ մի թղթատար չունենք, ոչ մի ձի չունենք, ոչ մի կառք չունենք, ոչ մի ձիարշաւ չունենք, ոչ մի ձիարշաւի մրցանակ չունենք, ոչ մի ձիարշաւի մրցանակ ստացած ձի չունենք, ոչ մի ձիարշաւի մրցանակ ստացած ձիու տէր չունենք, ոչ մի ձիարշաւի մրցանակ ստացած ձիու տիրոջ ծանօթ չունենք, ոչ մի ձիարշաւի մրցանակ ստացած ձիու տիրոջ ծանօթի ծանօթ չունենք, ոչ մի ձիարշաւի մրցանակ ստացած ձիու տիրոջ ծանօթի ծանօթի ծանօթ չունենք, ոչ մի ձիարշաւի մրցանակ ստացած ձիու տիրոջ ծանօթի ծանօթի ծանօթի ծանօթ չունենք, ոչ մի ձիարշաւի մրցանակ ստացած ձիու տիրոջ ծանօթի ծանօթի ծանօթի ծանօթի ծանօթ չունենք, ոչ մի ձիարշաւի մրցանակ ստացած ձիու տիրոջ ծանօթի ծանօթի ծանօթի ծանօթի ծանօթի ծանօթ չունենք, ոչ մի ձիարշաւի մրցանակ ստացած ձիու տիրոջ ծանօթի ծանօթի ծանօթի ծանօթի ծանօթի ծանօթի ծանօթ չունենք, ոչ մի ձիարշաւի մրցանակ ստացած ձիու տիրոջ ծանօթի ծանօթի ծանօթի ծանօթի ծանօթի ծանօթի ծանօթի ծանօթ չունենք, ոչ մի ձիարշաւի մրցանակ ստացած ձիու տիրոջ ծանօթի ծանօթի ծանօթի ծանօթի ծանօթի ծանօթի ծանօթի ծանօթի ծանօթ չունենք, ոչ մի ձիարշաւի մրցանակ ստացած ձիու տիրոջ ծանօթի ծանօթի ծանօթի ծանօթի ծանօթի ծանօթի ծանօթի ծանօթի ծանօթի ծանօթ չունենք, ոչ մի ձիարշաւի մրցանակ ստացած ձիու տիրոջ ծանօթի

№ 1 ԳԻՆ 5 ԿՈՊԵՅԿԱ
ՀԱՅԵԼԱՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԵՍ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Ա. ՍԱՐԳՍՅԱՆԻ
ՏՓԵՐԻ ՄԷՋ, ՍԵՓԱԿԱՆ ՏՈՒՆ
Ստացուած հրատարակութիւններ
Ցանկացողները կրնան դիմել հասցէիս։
Ա. ՍԱՐԳՍՅԱՆ
Տփղիս, Ալեքսանդրեան փող., № 6, տուն Ղազարեանի։

ՄԱՆՈՒԿ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՐՎԵՍՏԻ ԴԱՍԱԽՕՍ
Ընդունելութիւն ամէն օր ժամը 2—4։
Տփղիս, Վոլկոնսկայա փող., Ռուսական թատրոնի դիմաց, № 1։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՊՈՂՈՍ ԲԻՒՇՈՒՅԵՎԸ
ժամանեցաւ Բաքուէն։ Ընդունելութիւն ամէն օր ժամը 2—4։
Տփղիս, Վոլկոնսկայա փող., Ռուսական թատրոնի դիմաց, № 1։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՍՈՒՐԷՆ ԱՍԼԱՆԵԱՆ
ժամանեցաւ Բաքուէն։ Ընդունելութիւն ամէն օր ժամը 2—4։
Տփղիս, Վոլկոնսկայա փող., Ռուսական թատրոնի դիմաց, № 1։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՍՈՒՐԷՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏ